

СХИЛЬНІСТЬ ДО САМОЗМІНЮВАННЯ ЯК РЕСУРС АВАНТЮРНОСТІ

Саннікова Ольга Павлівна¹, Меленчук Наталя Іванівна²

¹ Доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», м. Одеса (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3961-2103>

Researcher ID: I-5139-2018

² Кандидат психологічних наук, викладач кафедри загальної та диференціальної психології, Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», м. Одеса (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4749-6889>

UDC: 159.923.3

АНОТАЦІЯ

У статті представлені результати дослідження психологічних ресурсів та чинників авантюристичної стійкої властивості особистості. На даному етапі дослідження доводиться, що функцію ресурсу авантюристичності може виконувати схильність до самозмінювання. Припускається, що показники схильності до самозмінювання (самозмінюваність) та авантюристичності пов'язані між собою, причому, палке порівняння самозмін може підтримувати, і, навіть, провокувати прояви авантюристичності. Можна вважати, що схильність до самозмінювання є не тільки предиктором, джерелом авантюристичності, а й її психологічним ресурсом, якістю, що забезпечує оптимізацію певної діяльності (наприклад, авантюристичної), підвищує її ефективність, психологічний особистісний потенціал, характер і навички людини, які підтримують її зсередини. Розкрито поняття авантюристичності (схильності до авантюристичної поведінки) та схильності до самозмінювання.

Для емпіричного дослідження застосовано оригінальний психодіагностичний «Тест-опитувальник схильності до авантюристичності» (АВАНТ-1) та тест-опитувальник «Схильність до самозмінювання». Статистична обробка даних проводилася із використанням комп'ютерної програми SPSS 21.0 for Windows. Використовувались кількісний (кореляційний) та якісний (метод «асів» та метод «профілів») аналізи даних. Виявлено значущі взаємозв'язки між показниками авантюристичності та схильності до самозмінювання. Надано опис психологічних характеристик авантюристичності осіб з високим

Address for correspondence, e-mail : editpsychas@gmail.com

Copyright: © Olha Sannikova, Natalia Melenchuk

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

і низьким рівнем схильності до самозмінювання. Порівняння особливостей авантюристів, що притаманні особам з різною схильністю до зміни себе показало, що жага вдачі, легкого і швидкого успіху при наявності кінцевої мети, яка є принадливою для особистості без врахування її власних можливостей та шляхів вирішення проблеми, більшою мірою властива особам схильним до самозмінювання. Доведено, що схильність до власних змін впливає на прояви авантюристичності, визначає її специфіку, і тим самим, виконує ресурсну функцію по відношенню до цього феномену.

Ключові слова: авантюристичність, схильність до авантюристичної поведінки, схильність до самозмінювання, ресурс, особистість, кількісний аналіз, якісний аналіз.

Актуальність дослідження. Сучасні фундаментальні та динамічні зміни, що відбуваються у суспільстві, зумовлюють зростання інтересу вчених до особистості, до її формування, розвитку й, особливо, саморозвитку. Саме тому актуальним є вивчення тих властивостей, які не тільки виявляють самоперетворювальну активність та продуктивність, а й виступають джерелом внутрішніх трансформацій, забезпечують психологічну ресурсність в проявах різних властивостей особистості та поведінки. Однією з таких властивостей є стійка схильність особистості до самозмінювання. Здатність формувати власну особистість, вміння створювати оптимальні умови для самозмін, пошук оптимальних шляхів подолання труднощів розвитку – все це розкриває власну індивідуальність. Прояви активності особистості у процесі творення власного життя, планування перспектив життєвого руху, розкриття всіх можливостей, збереження цілісності внутрішнього світу та його вдосконалення в гармонії із собою та іншими людьми – є одним з провідних умов психологічного благополуччя особистості, ефективності і позитивності її функціонування. Тому ду-

же важливою та актуальною є проблема саморозвитку, самотворчості, самозмінювання особистості.

Виклад основного матеріалу. У цьому дослідженні *схильність до самозмінювання* розглядається як стійка властивість, що виявляється в активності особистості, спрямованої на самостійне здійснення змін, перетворень своїх психічних властивостей, дій, особливостей поведінки задля досягнення бажаного суб'єктом рівня психічного функціонування і якості своїх відносин з собою, з іншими людьми, з життям та світом в цілому (Луцикова, 2009; Саннікова, 2008). У співвідношенні зі схильністю до самозмінювання вивчалися такі риси особистості, як ризикованість, сміливість, толерантність до невизначеності, життєстійкість, адаптивність, інтернальність, креативність тощо. Причому встановлено, що активність осіб, котра спрямована на самоперетворення, спроводжується більш яскравими проявами означених рис особистості, у порівнянні з особами, котрі не виявляли ні потягу, ні бажання творити та перетворювати себе (Кузікова, 2012; Луцикова, 2009; Саннікова,

2003).

Авантюрність і цій роботі розуміється як складна багаторівнева властивість особистості, психологічна сутність якої виявляється у надії на легкий і швидкий успіх, вдачу при наявності кінцевої мети, яка є принадливою для особистості, без ретельного аналізу реальних зовнішніх обставин, власних можливостей (ресурсів), шляхів вирішення проблеми задля досягнення мети (Меленчук, 2016; Саниківа, 2016).

Слід розрізняти поняття, що споріднені з поняттям «авантюризм». Спираючись на літературні джерела, ми вважаємо, що: *суб'єктивно авантюрна ситуація* – це суб'єктивна інтерпретація зовнішніх та внутрішніх умов, яка спонукає особистість до вибіркової активності, спрямованої на авантюрні дії; *авантюрні дії* – це дії, котрі спрямовані на вирішення конкретного (простого стосовно мети) завдання в умовах суб'єктивно авантюрної ситуації; *авантюрна поведінка* – це цілеспрямована соціальна поведінка, що дозволяє суб'єкту певними способами, котрі відповідають особливостям особистості та ситуації, реалізовувати свої авантюрні наміри; *стилі авантюрної поведінки* – більш-менш універсальні реакції на авантюрну ситуацію з метою оптимальної взаємодії переживань, мислення, когніцій задля перетворення їх у відповідність з авантюрними намірами; *авантюрний ресурс особистості* – це можливості людини, використання яких забезпечує виконання програми та засобів (стратегій) для вирішення авантюрних на-

мірів (мети); *авантюрна особистість* – це така особистість, котра наділена не лише розвинутою авантюрністю, а й тими рисами особистості, що супроводжують прояви авантюрності, спонукають до авантюрних дій, тобто, виступають як її внутрішні чинники.

При всій різниці розуміння та відсутності єдиної теоретичної позиції щодо досліджуваного феномену, ми розглядаємо *авантюрність* (схильність до авантюрної поведінки) як стійку властивість особистості, психологічна сутність якої виявляється у *надії на легкий і швидкий успіх, удачу* при наявності кінцевої мети, яка є принадливою для особистості, без ретельного аналізу реальних зовнішніх обставин, власних можливостей (ресурсів), шляхів вирішення проблеми тощо, при досягненні цієї мети.

Основним критерієм наявності авантюрності є *невідповідність (інконгруентність)* суб'єктивного бачення ситуації, що існує в уяві особистості, об'єктивній реальності, зокрема:

- невідповідність намірів реальному результату;
- невідповідність досягнень (мети), котрі очікуються суб'єктивно реальним досягненням;
- невідповідність уявних умов і обставин, котрі суб'єктивно оцінюються як такі, що сприяють легкому успіху, реальним умовам;
- невідповідність уявних (суб'єктивно оцінюваних) можливостей, здібностей, сил (ресурсів) реальним (об'єктивно існуючим)

можливостям тощо (Саннікова, 2016).

Ми вивчаємо авантюризм з позицій континуально-ієрархічного підходу до структури особистості та її властивостей (Саннікова, 2003). Цей підхід дає змогу розглядати схильність до авантурної поведінки як складну багатокомпонентну властивість, що складається з таких компонентів. Простір *формально-динамічного рівня* становлять: ергічний (енергетичний) показник авантурності; чутливість до авантурних дій; потреба здійснювати авантурні дії; ініціативність у схильності до авантурної поведінки; широта сфер авантурної активності; легкість виникнення авантурної поведінки; стійкість схильності до такої поведінки. *Якісний рівень* схильності до авантурної поведінки охоплює такі показники: емоційно-мотиваційний (емоції, що характеризують авантурність), когнітивний (уявлення, думки, знання, що пов'язані з авантурністю), конативний (зовнішні дійові прояви авантурності), контрольно-регулятивний (здатність регулювати прояви авантурності). *Змістовий рівень* презентований установчим компонентом авантурної поведінки (Меленчук, 2016; Саннікова, 2016).

Слід зазначити, що авантурність є рисою особистості, котра може сприяти або заповігати адаптаційним процесам у її повсякденні та допомагає успішно функціонувати в непередбачуваному просторі сучасного світу. В психологічній літературі вказується, що авантурній поведінці властиві адаптивність, впевненість, сміливість, заповзятливість, товари-

ськість, толерантність до невизначеності тощо (Меленчук, 2016; Тимофеева, 2005). Відмічається, що прояви цих рис також забезпечують готовність особистості до змін. Це дало нам можливість припустити, що схильність до самозмінювання може виступати в якості одного з ресурсу авантурності.

Метою нашого дослідження є виклад результатів дослідження співвідношення показників схильності до самозмінювання та авантурності.

Припускається, що показники схильності до самозмінювання (самозмінюваність) та авантурності пов'язані між собою, причому, палке поривання самозмін може підтримувати, і, навіть, провокувати прояви авантурності. Можна вважати, що схильність до самозмінювання є не тільки предиктором, джерелом авантурності, а й її психологічним *ресурсом* (якість, що забезпечує оптимізацію певної діяльності, підвищує її ефективність, психологічний особистісний потенціал, характер і навички людини, які допомагають їй зсередини).

Методи і методики дослідження. До психодіагностичного комплексу методик увійшли: Тест-опитувальник «Схильність до самозмінювання» О. П. Саннікової, Д. В. Лущикової (Лущикова, 2009; Саннікова, 2015) і «Тест-опитувальник схильності до авантурності» (АВАНТ-1) О. П. Саннікової, О. І. Саннікова, Н. І. Меленчук (Саннікова, 2015, 2016). Статистична обробка даних проводилась з використанням комп'ютерної програми SPSS 21.0 for Windows. Використовува-

лись кількісний (кореляційний, t-критерій Ст'юдента) та якісний (метод «асів» і метод «профілів») аналізи даних.

Емпіричне дослідження проводилось на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса). Вибірку склали магістри заочної та денної форми навчання соціально-гуманітарного факультету зі спеціальності «Психологія». Всього 110 осіб віком від 25 до 40 років.

Результати емпіричного дослідження та їх обговорення. За допомогою кореляційного аналізу отримано данні про взаємозв'язки між показниками авантюрності і схильності до самозмінювання (див. Табл. 1).

Аналіз Табл. 1 свідчить про наявність переважно додатних значимих зв'язків майже між усіма показниками авантюрності і показниками схильності до самозмінювання. Так, емоційно-мотиваційний показник авантюрності (AvEM) демонструє значимі додатні зв'язки з показником (SdS) – схильність до дій, спрямованих на самозмінювання на 1% рівні, а з показником відкритість новому досвіду (Vnd) та загальним показником схильності до самозмінювання (ZpS) – на 5% рівні. Когнітивний показник авантюрності (AvKk) разом із загальним показником схильності до авантюрності (AvOb) виявили значимі додатні зв'язки на 1% рівні з показником (SdS) і загальним показником (ZpS). В свою чергу, конативний показник авантюрності (AvKo) продемонстрував значимі додатні зв'язки з показником

прийняття переживань змінювання (PrS) на 5% рівні, і з показниками схильність до дій, спрямованих на зміни себе (SdS), відкритість новому досвіду (Vnd) і загальним показником (ZpS) – на 1% рівні. Ергічний показник авантюрності (AvErg) виявив значимі додатні зв'язки з такими показниками як SdS, Vnd на 1% рівні, і з показником ZpS – на 5% рівні. Показник AvPo встановив лише один значимий додатній зв'язок на 5% рівні з показником ZpS. Що стосується контрольно-регулятивного показника авантюрності (AvKr), то він встановив від'ємні значимі зв'язки з показником PrS на 5% рівні, а з такими показниками самозмінювання, як SdS, Vnd і загальним показником схильності до авантюрності AvOb – на 1% рівні.

Відомо, що схильність до авантюрності включає нетерпимість до труднощів, які виникають на шляху досягнення до мети. Такі складові схильності до самозмінювання, як схильність до дій, спрямованих на самозмінювання (SdS) і відкритість новому досвіду (Vnd) характеризуються прагненням приймати все нове для саморозвитку, розширенням меж реалізації власних можливостей, а це часто супроводжується виникненням нових проблем, перешкод. Тому і спостерігається *вплив цих складових схильності до самозмінювання на більшість показників авантюрності*. Також, слід зазначити, що вираження схильності до самозмінювання передбачає здатність особистості до авантюрної поведінки, це дає їй змогу відчувати себе впевнено і комфортно в

Таблиця 1.

Взаємозв'язки між показниками авантюристичності і схильності до самозмінювання

Показники авантюристичності	Показники схильності до самозмінювання			
	PpS	SdS	Vnd	ZpS
AvEM		292**	301*	257**
AvKk		277**	317**	303**
AvKo	229*	242**	297**	337**
AvErg		285**	288**	217*
AvPo				207*
AvKr	-204*	-292**	-301**	-270**
AvOb		276**	216**	302**

Примітка: 1) нулі та коми опущені; 2) позначення ** – значущість зв'язку на рівні $p \leq 0.01$; * – $p \leq 0.05$; 3) умовні позначення показників авантюристичності: AvEM – емоційно-мотиваційний; AvKk – когнітивний; AvKo – конативний; AvErg – енергетичний (ергічний) показник; AvPo – чутливість до авантюристичних дій; AvKr – контрольно-регуляторний показник; AvOb – загальний показник схильності до авантюристичності; 4) умовні позначення показників схильності до самозмінювання: PpS – прийняття переживань самозмінювання (афективна складова); SdS – схильність до дій, спрямованих на самозмінювання (конативна складова); Vnd – відкритість новому досвіду; ZpS – загальний показник схильності до самозмінювання.

умовах невизначеності. Таким чином, можна стверджувати наявність тісного зв'язку між показниками авантюристичності і складовими схильності до самозмінювання.

Однак, отримані результати не розкривають повною мірою характер їх співвідношення та специфіку авантюристичності осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання. Саме з цією метою ми використали якісний аналіз даних, а саме метод «асів» і метод «профілів». За допомогою методу «асів» було виділено групи досліджуваних з найбільш високими значеннями (у діапазоні від 75 до 100 процентілей) найбільш низькими (у діапазоні від 0 до 25 процентілей) значеннями загального показника самозмінювання. Перша група – особи, які схильні до самозмінювання (ZpS+;

N=9); друга група – особи, які не схильні до самозмінювання (ZpS-; N=10).

Наступним кроком дослідження було визначення специфіки індивідуальних особливостей авантюристичності осіб, які різняться ступенем схильності до самозмінювання. З цією метою був застосований традиційний метод «профілів», що дозволив продемонструвати специфіку авантюристичності груп досліджуваних осіб (Рис. 1).

Слід зазначити, що на графіку середня лінія ряду проходить через 50-ий процентіль. Значення, що лежать у площині вище середньої лінії ряду, характеризують високі показники авантюристичності. Значення показників нижче середньої лінії ряду свідчать про слабкий вираз (нижче 25-го процентіля) відповідних

показників авантюристичності. Значення кожного показника, що відмічені на цьому графіку, є середнім арифметичним значенням конкретного показника представників кожної групи. На осі ОХ відкладені показники авантюристичності, на осі ОУ – їх значення, що виражені в процентилях. Порівняльний аналіз конфігурації профілів та їх розташування відносно середньої лінії ряду показує, що кожна група характеризується своєрідним кількісно-якісним поєднанням показників, що вивчаються. Для вивчення характеристик авантюристичності осіб, які схильні і не схильні до самозмінювання здійснено ранжування показників за ступенем відхилення від середньої лінії ряду (від більшого значення до меншого). Значення показників, що розташовані в просторі вище середньої лінії ряду, характеризують тенденцію до додатного полюса, значення показників, що знахо-

дяться в просторі нижче середньої лінії ряду, свідчать про слабкий вираз аналізованого параметра. Результати ранжування надано в Табл. 2.

Аналіз Рис. 1 і Табл. 2 дозволяє скласти психологічні характеристики представників кожної групи досліджуваних. Встановлено, що найбільш значимі відхилення від середньої лінії ряду спостерігаються за показниками AvKk, AvKr і AvPo. Це дозволяє вважати, що особам, які схильні до самозмінювання, властиві міркування, судження, фантазії, ейфоричні, зухвалі думки про авантюристичні наміри. Важливим є те, що їх думки спрямовані на результат певних дій без аналізу ситуації; вони не здатні розмірковувати та передбачати результати власної авантюристичної поведінки, не схильні до ретельного аналізу реальних зовнішніх обставин, власних можливостей

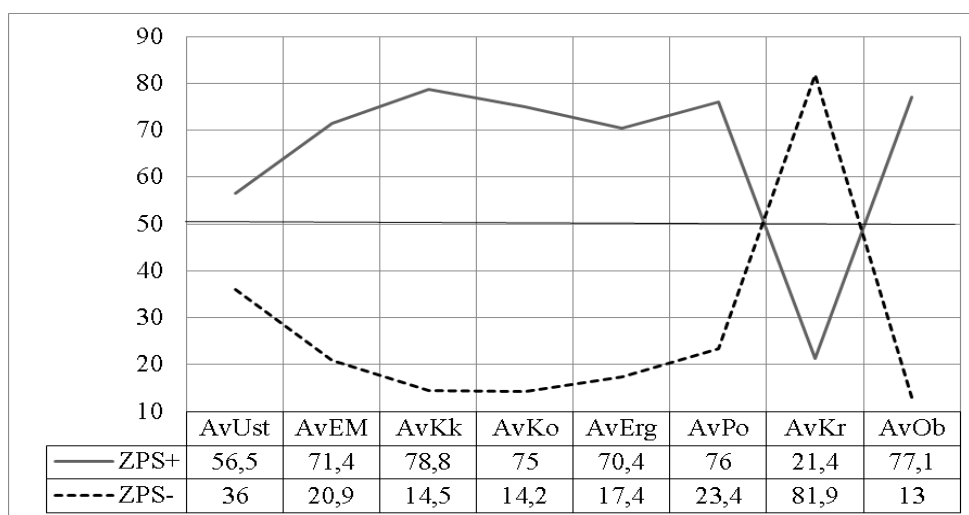

Рис. 1. Профілі авантюристичності груп осіб, які схильні і не схильні до самозмінювання

Примітка: умовні позначення шкал самозмінювання презентовані у табл. 1.

Таблиця 2.

Ранжування показників авантюрності груп осіб з різною схильністю до самозмінювання

Ранг	Група ZpS+	Група ZpS-
1.	AvKk (+)	AvKr (+)
2.	AvKr (-)	AvKo (-)
3.	AvPo (+)	AvKk (-)

Примітка: 1) показники зі знаком «+» розташовані у просторі додатних значень (вище 50-ого процентіля); показники зі знаком «-» – у просторі низьких значень (нижче 50-ого процентіля); 2) показники надано у порядку зменшення величини відхилення від середньої лінії ряду.

(ресурсів), шляхів реалізації власного задуму тощо (AvKk+). Представникам цієї групи осіб досить важко, а іноді, і неможливо контролювати та регулювати свої авантурні прояви і поведінку (AvKr-). Ці особи легко відгукуються на усі запити друзів стосовно ризикованих справ, їх легко умовити на вчинки, котрі не мають чітких намірів, планів реалізації, чіткої мети, однозначного результату тощо (AvPo+).

Що стосується групи осіб, які не схильні до самозмінювання (ZpS-), то в них першочергово виявляються такі показники авантюрності, як AvKr, AvKo і AvKk. Це дає підстави стверджувати, що таким особам характерне здійснення контролю за емоційними переживаннями, судженнями, діями, поведінкою, котрі можуть виявлятися в авантурогенній ситуації та регуляція, якщо у цьому буде необхідність (AvKr+). Особи, які не схильні до самозмінювання, навіть не допускають ніяких фантазій, що пов'язані з авантурними діями; їм властиво наявність думок, міркувань, суджень, котрі блокують будь-які прояви авантюрності (AvKk-). Для цих осіб характерна відсутність зовнішнього виразу авантур-

них поривань у поведінці (AvKo-).

Візуально встановлено, що профіль авантюрності представників групи осіб, які схильні до самозмінювання (ZpS+) розташований в додатному полюсі даного континууму, що свідчить про загальну тенденцію до авантюрності, на відміну від профілю представників групи осіб, які не схильні до самозмінювання (ZpS-), котрий знаходиться у просторі від'ємних значень, що вказує на відсутність схильності до авантюрності.

Відмінності між проявами авантюрності в групах, що вивчаються, були підтверджені за допомогою непараметричного t-критерія Ст'юдента (Табл. 3).

Аналіз табл. 3 демонструє наявність значимих розбіжностей майже між усіма од- нойменними показниками авантюрності (за винятком установчого показника – AvUst), що відрізняються за рівнем схильності до само- змінювання.

Отже, показано, що жага вдачі, легкого і швидкого успіху при наявності кінцевої мети, яка є принадливою для особистості без врахування її власних можливостей та шляхів

Таблиця 3.

Значення t-критерію Ст'юдента між однойменними показниками авантюристичності у підвбірках, що порівнюються

Група 1 / група 2	Показники авантюристичності, що порівнюються			
	AvUst	AvEM	AvKk	AvKo
t-критерій	1,481	7,277***	10,391***	7,948***
Група 1 / група 2	Показники авантюристичності, що порівнюються			
	AvErg	AvPo	AvKг	AvOb
t-критерій	5,936***	5,246***	-7,149***	10,296***

Примітка: 1) рівні значущості: позначка «*» - на значиму відмінність ($p \leq 0,5$); позначка «**» та «***» - на високу значиму відмінність ($p \leq 0,01$) та ($p \leq 0,001$); 2) додатний знак перед значенням t-критерія Ст'юдента означає, що даний однойменний показник за значенням вище в першій групі; від'ємний знак - на більше значення показника в другій групі.

вирішення проблеми, більшою мірою властива особам схильним до самозмінювання. Джерело схильності до самозмінювання міститься у активності особистості, спрямованої на власний розвиток, на самопошук, на самоздійснення. Бажання стрімкого перетворення себе живить прояви авантюристичності і лише «доза цих проявів» визначає ступінь раціональності-нераціональності та корисності-некорисності для кожної особистості.

Висновки:

1. Авантюристичність розуміється як складна багаторівнева властивість особистості, психологічна сутність якої виявляється у надії на легкий і швидкий успіх, вдачу при наявності кінцевої мети, яка є принадливою для особистості, без ретельного аналізу реальних зовнішніх обставин, власних можливостей (ресурсів), шляхів вирішення проблеми задля досягнення мети. Схильність до самозмінювання розглядається як стійка властивість, що виявляється в активності особистості, спрямованої на са-

мостійне здійснення змін, перетворень своїх психічних властивостей, дій, особливостей поведінки, для досягнення бажаного суб'єктом рівня психічного функціонування і якості своїх відносин з собою, з іншими людьми, з життям та світом в цілому.

2. Результати теоретичного аналізу проблеми і проведеного емпіричного дослідження підтвердили наше припущення про взаємозв'язки авантюристичності і схильності до самозмінювання. Наявність статистично значущих взаємозв'язків між показниками авантюристичності і схильності до самозмінювання показує, що вираження схильності до самозмінювання супроводжується проявами авантюристичної поведінки. Це дає змогу особистості відчувати себе впевнено і комфортно в умовах невизначеності і ризику.

3. За допомогою якісного аналізу встановлено, що різним рівням схильності до самозмінювання відповідають певні особливості авантюристичності. Ці особливості проявляються у

своєрідному поєднанні показників та рівнів, яких вони досягають. Доведено, що схильність до власних змін впливає на прояви авантюристичності, визначає її специфіку, і тим самим, виконує ресурсну функцію по відношенню до цього феномену.

References :

- A.s. Test-opituvalnik sklonnosti k samoizmeneniyu / Olga Pavlivna Sannikova, Diana Viktorivna Luschikova. Zayavka # VId ...; reEstrats. # 25058 vId 24.07.2008. 30 s. [in Ukrainian].
- A.s. Psihodlagnostika avantyurnosti: «Test-opituvalnik shilnosti do avantyurnosti» (AVANT-1); «Samootivnka komponentiv avantyurnosti» / Olga Pavlivna Sannikova, Oleksandr Illch Sannikov, Natalya Ivanivna Melenchuk. Zayavka # 60141 vId 19.03.2015; reEstrats. # 59701 vId 15.05.2015. 76 s. [in Ukrainian].
- Kuzlkova, S. B. (2012). *Psihologichni osnovi stanovlennya sub'Ekta samorozvitku v yunatskomu vitsi* : [monografiya]. Sumi : Vidavniststvo «MakDen. 410 s. [in Ukrainian].
- Luschikova, D. V. (2009). *Psihologichni skladovi shilnosti osobistosti do samozminyuvannya*: dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.01 / PNPu imeni K. D. Ushinskogo. Odesa. 240 s. [in Ukrainian].
- Melenchuk, N. I. (2016). *Psihologichni chinniki shilnosti osobistosti do avantyurnosti povedinki* : dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.01 / PNPu imeni K. D. Ushinskogo. Odesa. 267 s. [in Ukrainian].
- Sannikova, O. P. (2003). *Fenomenologiya lichnosti: Izbrannyie psihologicheskie trudyi*. Odessa: SMIL. 256 s. [in Russian].
- Sannikova, O. P. & Luschikova, D. V. (2008). Diagnostika shilnosti do samozminyuvannya. *Naukoviy visnik Pivdenoukrayinskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni K. D. Ushinskogo* (zbirnik naukovih prats). № 4-5. Odesa : PDPu imeni K .D. Ushinskogo. S. 114-121. [in Ukrainian].
- Sannikova, O. P., Sannikov, O. I. & Melenchuk, N. I. (2016). Test-opituvalnik shilnosti do avantyurnosti (AVANT-1): rezultati aprobatsiyi. *Problemi suchasnoyi psihologiyi: zb. Naukovih prats DVNZ «Zaporizkiy natsionalniy universitet.* / eds. S. D. Maksimenka, N. F. Shevchenko, M. G. Tkalic. Zaporizhzhya. S. 82-88. [in Ukrainian].
- Timofeeva, I. Yu. (2005). *Avanturizm v russkoy kulture kontsa XVII – pervoy chetverti XIX veka*: dis. ... kand. kulturologicheskikh nauk : 24.00.01 / Komsomolskiy-na-Amure gos. Tehnicheskij un-t. Komsomolsk-na-Amure. 151 s. [in Russian].

Olha Sannikova

Doctor in Psychological Sciences, Professor, Head of the Department of General and Differential Psychology, State Institution "Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University", Odesa (Ukraine)

Natalia Melenchuk

PhD in Psychological Sciences, lecturer in the Department of General and Differential Psychology, State Institution "Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University", Odesa (Ukraine)

THE TENDENCY TO SELF-CHANGE AS A RESOURCE FOR ADVENTUROUSNESS

ABSTRACT

The article presents the study on psychological resources and factors of adventurousness as a stable personal trait. At the present stage of the study, we argue that disposition to self-change can become an adventurousness resource. The

indicators of disposition to self-changes (self-changeability) and adventurousness are interrelated, and the fervent wish for self-changes can support, and even provoke, manifestations of adventurousness. We can assume that the tendency to self-change is not only a predictor, a source of adventurousness, but also its psychological resource, the quality that optimizes certain activities (for example, adventurous ones), increases their effectiveness as well as psychological personal potential and skills and supports them from inside. The concept of adventurousness (disposition to adventurous behaviour) and disposition to self-changes are discussed.

The original psychological diagnostic method “Adventure Tendency Questionnaire” (AVANT-1) and the Self-Change Tendency Questionnaire were used at the performed empirical study. Statistical data processing was done with SPSS 21.0 for Windows. Quantitative (correlative) and qualitative (ace method and profile method) data analyzes were used. Significant correlations were determined between adventurousness and the self-change tendency. The psychological characteristics of adventurous persons with high and low tendencies to self-change are descriptive. Comparison of the adventurous features of persons with different forces of the desire to change themselves shows that the thirst for luck, easy and fast success in the presence of an ultimate goal without taking into account an individual’s own capabilities and ways of problem solving are more characteristic for people inclined to self-changes. The article proves that

the disposition to self-change influences manifestations of adventurousness, determines its specificity, and thus, become a resource function in relation to this phenomenon.

Keywords: adventurousness, disposition to adventurous behaviour, disposition to self-changes, resource, personality, quantitative analysis, qualitative analysis.

Санникова Ольга Павловна

Доктор психологических наук, профессор, заведующий кафедрой общей и дифференциальной психологии, Государственное учреждение «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», г. Одеса (Україна)

Меленчук Наталья Ивановна

Кандидат психологических наук, преподаватель кафедры общей и дифференциальной психологии, Государственное учреждение «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», г. Одеса (Україна)

СКЛОННОСТЬ К САМОИЗМЕНЕНИЮ КАК РЕСУРС АВАНТЮРНОСТИ

АННОТАЦИЯ

В статье представлены результаты исследования психологических ресурсов и факторов авантюриности как устойчивой характеристики личности. На данном этапе исследования доказывається, что функцию ресурса авантюриности может выполнять склонность к самоизменению. Предполагается, что показатели склонности к самоизменению (самоизменяемость) и авантюриность положительно связаны между собой, причем, стрем-

ление к изменениям может поддерживать и даже провоцировать различные проявления авантюриности. Можно считать, что склонность к самоизменениям является не только предиктором и источником авантюриности, но и ее психологическим *ресурсом*, качеством, которое обеспечивает оптимизацию конкретной деятельности (например, авантюрой), повышает ее эффективность, психологический и личностный потенциал, характер и навыки человека, которые поддерживают его изнутри. Раскрыто понятие авантюриности (склонности к авантюрному поведению) и склонности к самоизменению.

Для эмпирического исследования применены оригинальный психодиагностический «Тест-опросник склонности к авантюриности» (АВАНТ-1) и тест-опросник «Склонность к самоизменению». Статистическая обработка данных проводилась с использованием компьютерной программы SPSS 21.0 for Windows. Использовались количественный (корреляционный) и качественный (метод «асов» и метод «профилей») анализы данных. Выявлено значимые взаимосвязи между показателями авантюриности и склонности к самоизменению. Представлено описание психологических характеристик авантюриности лиц с высоким и низким уровнем склонности к самоизменению. Сравнение особенностей авантюриности, присущие лицам с разной склонностью к изменению себя показало, что жажда удачи, легкого и быстрого успеха при наличии конечной цели, которая является при-

влекательной для личности без учета ее собственных возможностей и путей решения проблемы, в большей степени свойственна лицам, склонным к самоизменению. Доказано, что склонность к собственным изменениям влияет на проявления авантюриности, определяет ее специфику, и тем самым, выполняет ресурсную функцию по отношению к этому феномену.

Ключевые слова: авантюриность, склонность к авантюрному поведению, склонность к самоизменению, ресурс, свойство личности, личность, количественный анализ, качественный анализ.

Дата отримання статті: 01.09.2019

Дата рекомендації до друку: 25.09.2019

Дата оприлюднення: 30.09.2019